

MUNI
PED

OSN-Lidská práva

Ing. Nikola Straková

OSN a lidská práva?

- Všeobecná deklaráce lidských práv
- **VŠICHNI LIDÉ MAJÍ PRÁVO**
 - na život, svobodu a bezpečnost
 - na svobodu vyjadřování
 - nebýt zotročováni
 - na spravedlivý proces
 - na rovné zacházení před zákonem
 - na svobodu pohybu
 - na národnost
 - vytvořit manželský svazek a založit rodinu
 - na práci
 - na stejnou odměnu za stejnou práci
 - ...

Lidská práva

- Lidská práva potřebuje každý člověk k důstojnému životu.
- Bez nich nelze rozvíjet lidské vlastnosti, inteligenci, talent či duchovnost.

Všeobecná deklarace lidských práv

- Návrh textu vypracoval 8členný výbor vedený vdovou po bývalém prezidentovi USA Eleanor Rooseveltovou
- z roku 1948/1949
- Základní osou Deklarace se stal
 - všeobecný respekt k základním svobodám,
 - odmítnutí všech forem diskriminace
 - a uznání občanských, politických, sociálních, kulturních a hospodářských práv člověka.

Všeobecná deklarace lidských práv

- OSN ji přijalo v roce 1948
- soubor lidských práv pro všechny bez rozdílu
- Závazek členských států k rovnému zacházení se všemi lidmi bez ohledu na to,
 - jestli jsou bohatí nebo chudí,
 - jestli se jedná o muže či ženy
 - a bez ohledu na jejich rasový původ či náboženské vyznání.

Den lidských práv

- 10. prosinec
- V tento den v roce 1948 přijalo Valné shromáždění OSN Všeobecnou deklaraci lidských práv.
- Je to významná připomínka základních práv a svobod každého člověka, ke kterým se sice hlásí všechny členské státy OSN, ale ne všude je jejich dodržování realitou.

OSN – Organizace spojených národů

- mezinárodní organizace sdružující nezávislé státy, jejichž společným cílem **je ochrana míru a bezpečnosti a zlepšování podmínek pro život lidí na celém světě**
- Vznik 24. října 1945, 51 států
- Dnes má 193 členů (států)

Struktura OSN

1. Valné shromáždění
2. Rada bezpečnosti
3. Ekonomická a sociální rada
4. Poručenská rada - pozastavená činnost
5. Mezinárodní soudní dvůr (Haag, Nizozemsko)
6. Sekretariát

Sídlí v centrále OSN v NY

Valné shromáždění

- Zastoupení všech 193 členů OSN
- Každý stát = 1 hlas
- O důležitých otázkách rozhoduje 2/3 většina
 - např. bezpečnost ve světě, přijímání nových členů nebo stanovování rozpočtu organizace
- O dalších otázkách rozhoduje prostá většina
- Funkce a pravomoci
 - Zabývá se problematikou ozbrojených konfliktů a odzbrojení; usiluje o zlepšování situace dětí, mladých lidí, žen a dalších zranitelných skupin
 - Debatuje o otázkách udržitelného rozvoje a lidských práv
 - Rozhoduje o výši příspěvků členských států

Rada bezpečnosti

- 15 členů
 - 5 stálých: Čína, Francie, Rusko, USA a Velká Británie – mají právo veta
 - 10 volených VS na 2 roky
 - Belgie (2020), Dominikánská republika (2020), Estonsko (2021), Indonésie (2020), Jihoafrická republika (2020), Německo (2020), Niger (2021), Svatý Vincenc a Grenadiny (2021), Tunisko (2021), Vietnam (2021)
- Zasedá nepravidelně,
 - podle potřeby, i ve velmi krátkých lhůtách
- Členové se střídají v předsednictví po měsíci
- K přijetí rezoluce musí 9 členů hlasovat pro.

Rada bezpečnosti - fce

- Projednává situace, které by mohly vést ke vzniku mezinárodních konfliktů
- Navrhuje metody a podmínky smíru
- Doporučuje opatření proti hrozbám nebo aktu agrese
- Doporučuje Valnému shromáždění kandidáta na post generálního tajemníka OSN

Ekonomická a sociální rada (ECOSOC)

- Fórum určené k projednávání otázek :
 - obchodu, dopravy, hospodářského rozvoje a sociálních otázek
- Má 54 členů (států) volených na 3leté období
- Při hlasování rozhoduje prostá většina
- pořádá několik krátkých zasedání
 - zve i zástupce občanské společnosti
- schází se v červenci na velkém 4denním zasedání
 - střídavě v New Yorku a Ženevě.

ECOSOC - fce

- Projednává mezinárodní ekonomické a sociální otázky
- Prosazuje lepší životní úroveň, plnou zaměstnanost a ekonomický a sociální rozvoj
- Podporuje řešení mezinárodních ekonomických, sociálních a zdravotnických otázek, zasazuje se o posilování mezinárodní spolupráce v kultuře a vzdělávání

Mezinárodní soudní dvůr

- Založen v roce 1946
- Předstupují před něj pouze státy (ne jednotlivci)
- dosud rozhodl celkem 155 sporů mezi státy
 - spory o hranice území, kauzy diplomatických vztahů, nevměšování se do vnitřních záležitostí země nebo braní rukojmí
- sídlí v Paláci míru v Haagu (Nizozemsko)
- 15 soudců volených VS a Radou bezpečnosti

Sekretariát OSN

- Slouží ostatním orgánům OSN
- Zpracovává podkladové informace pro zástupce vlád
- Realizuje rozhodnutí členských států OSN
- Organizuje mezinárodní konference
- Poskytuje překladatelské a tlumočnické služby do oficiálních jazyků OSN

Další prvky systému OSN

- 15 specializovaných agentur
 - působí autonomně
 - široké spektrum oblastí jako je zdraví, zemědělství, telekomunikace nebo meteorologie
- 24 odborných programů a fondů.

UNDP
www.undp.org

Rozvojový program OSN
Zastoupen ve 166 zemích, řešení otázek ekonomického a sociálního rozvoje.

UNICEF
www.unicef.org

Dětský fond OSN
Ochrana práv dětí a zlepšování jejich životních podmínek.
V České republice zastoupen národním výborem pro UNICEF (www.unicef.cz)

UNEP
www.unep.org

Program OSN na ochranu životního prostředí
Koordinační ekologické politiky, monitorování a hodnocení stavu životního prostředí, podpora systémů včasného varování.

UNFPA
www.unfpa.org

Populační fond OSN
Prosazování práva lidí na zdravý život, podpora plánovaného rodičovství, bezpečného těhotenství a porodu.

UNHCR
www.unhcr.org

Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky
Právní ochrana uprchlíků, dlouhodobá řešení jejich problémů – vytváření podmínek pro dobrovolný návrat do vlasti nebo usazení v jiné zemi.
V ČR zastoupen Kancelář UNHCR v Praze (www.unhcr.cz)

ILO
www.ilo.org

Mezinárodní organizace práce
Strategie podpory práv zaměstnanců, zlepšování pracovních podmínek a podpora vzniku pracovních příležitostí.

IMF
www.imf.org

Mezinárodní měnový fond
Stabilita globálního měnového a finančního systému. Ekonomické a finanční poradenství, krátkodobá finanční pomoc a školení.

FAO
www.fao.org

Organizace OSN pro výživu a zemědělství
Odstraňování hladu a podvýživy a zlepšování kvality výživy, udržitelný rozvoj zemědělství.

UNESCO
www.unesco.org

Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
Mezinárodní spolupráce a výměna informací v oblasti vzdělávání, vědy, kultury a komunikace.

WHO
www.who.org

Světová zdravotnická organizace
Mezinárodní koordinace v oblasti zdravotní péče. Podpora a koordinace výzkumu prevence nemocí. Zastoupení v ČR: Kancelář WHO v Praze (www.who.cz)

Světová banka
www.worldbank.org

Světová banka
Půjčky s nízkým úročením, bezúročné úvěry a příspěvky rozvojovým zemím na podporu vzdělávání, zdravotnictví, budování infrastruktury, apod.

ICAO
www.icao.int

Mezinárodní organizace pro civilní letectví
Zajišťování systematického, bezpečného a udržitelného rozvoje mezinárodní letecké přepravy, omezení nepříznivých dopadů globálního civilního letectví na životní prostředí.

IMO
www.wmo.int

Mezinárodní námořní organizace
Zajišťování bezpečné a efektivní lodní dopravy a prevence znečišťování moří plavidly.

ITU
www.itu.int

Mezinárodní telekomunikační unie
Koordinační provozu mezinárodních telekomunikačních sítí a služeb v oblasti širokopásmového internetu, bezdrátových technologií, letecké a námořní navigace, radioastronomie, satelitní meteorologie, telefonních a faxových služeb i televizního vysílání.

UPU
www.upu.int

Světová poštovní unie
Udržitelný rozvoj kvalitních a efektivních poštovních služeb.

WMO
www.wmo.int

Světová meteorologická organizace
Koordinační celosvětové činnosti v oblasti výzkumu stavu zemské atmosféry a její interakce s oceány a klimatem.

WIPO
www.wipo.int

Světová organizace duševního vlastnictví
Globální ochrana autorských práv.

IFAD
www.ifad.org

Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj
Financování programů na podporu ekonomického vzestupu chudých obyvatel venkova.

UNIDO
www.unido.org

Organizace OSN pro průmyslový rozvoj
Posilování rozvojových strategií v oblasti přístupu na trh a dostupnosti financování průmyslového rozvoje.

UNWTO
www.world-tourism.org

Světová organizace cestovního ruchu
Rozvoj zodpovědného a udržitelného cestovního ruchu jako prostředku k ekonomickému rozvoji, porozumění, prosperitě a respektu k lidským právům a svobodám.

UNITED NATIONS
Office on Drugs and Crime
UNODC
www.unodc.org

Úřad pro drogy a kriminalitu
Potírání nelegálních drog, kriminality a terorismu. Informování a podpora legislativy a uplatňování mezinárodních dohod.

UN WOMEN
www.unwomen.org

Podpora a prosazování práv žen, zlepšování příležitostí pro ženy a naplňování jejich potřeb.

WFP
www.wfp.org

Světový potravinový program
Největší humanitární organizace na světě. Potravinová pomoc obětem konfliktů a přírodních katastrof, podpora kvality výživy lidí v kritických situacích.

UNHABITAT
www.unhabitat.org

Program OSN pro lidská sídla
Podpora rozvoje sociálně a environmentálně udržitelných měst.

**MUNI
PED**

Charta OSN

- Soubor pravidel, práv a povinností všech členských států
- Zakládající dokument organizace
- Při vstupu do OSN přijímá stát cíle a pravidla Charty

Členství v OSN

- Do OSN může vstoupit každý stát, který přijme závazky a pravidla Charty
 - O přijetí rozhoduje Valné shromáždění na základě doporučení Rady bezpečnosti.
- Nečlenské státy mohou vstoupit do některé ze specializovaných agentur a požádat o **status stálého pozorovatele**
 - zvyklost, která není popsána v Chartě
 - stálí pozorovatelé mají volný přístup na většinu zasedání. Patří mezi ně i některé mezinárodní organizace.

OSN není světová vláda

- Nevytváří zákony
- Poskytuje pomoc při řešení mezinárodních konfliktů a problémů,
 - které se týkají celého světa.
- Všechny členské státy bez rozdílu mají v OSN svůj hlas a právo spolurozhodovat.

Činnosti OSN

- Zaměřeny na:
 - prosazování respektu k lidským právům,
 - na snižování chudoby,
 - potírání nemocí,
 - ochranu životního prostředí,
 - na boj proti obchodu s drogami a terorismu.
- Na celém světě podporuje
 - zvyšování produkce potravin,
 - pomáhá uprchlíkům,
 - podporuje opatření proti šíření nemoci AIDS,
 - podílí se na odstraňování náslapných min.

Historie OSN

- vznik za účelem nastolení světového míru během 2. světové války
- možné, jen pokud budou všechny národy spolupracovat v mezinárodní organizaci = OSN
- Název Spojené národy (United Nations)
 - navrhl americký prezident Franklin D. Roosevelt
 - poprvé byl název oficiálně použit v roce 1942, když zástupci 26 států podepsali Deklaraci Spojených národů
 - prezident Roosevelt zemřel několik týdnů před podpisem Charty
- 1945 – 51 členů
- 2020 – 193 členů

Financování OSN

- Všichni členové/193 států
- Žádný jiný zdroj příjmů OSN nemá
- Hospodaří se dvěma rozpočty:
 - řádný – pokrývá činnost centrály v New Yorku a detašovaných pracovišť ve světě
 - rozpočet na mírové operace – financuje mise v konfliktních oblastech světa
- Příspěvky do obou rozpočtů OSN jsou povinné
- Členské státy přispívají podle dohodnuté stupnice
 - vychází ze schopnosti země přispívat, z výše národního důchodu a z počtu obyvatel

Největší přispěvatelé z roku 2013

- USA 22 % rozpočtu (450 milionů USD)
- Japonsko 10,83 %
- Německo 7,14 %
- Velká Británie 5,59 %
- Francie 5,18 %
- Itálie 5,15 %
- Kanada 4,45 %
- Španělsko 2,98 %
- Čína 2,97 %
- Mexiko 2,93 %
- Příspěvek EU jako celku tvoří přibližně 33 % řádného rozpočtu

10 největších přispěvatelů vojenského a policejního personálu do misí OSN (počet osob, 2012)

- Pákistán 8 958
- Bangladéš 8 841
- Indie 7 846
- Etiopie 5 697
- Nigérie 5 556
- Rwanda 4 584
- Nepál 4 492
- Egypt 4 109
- Jordánsko 3 596
- Ghana 2 805

OSN v ČR

- Československo bylo od 24. října 1945 jedním ze zakládajících členů OSN, ČR se stala členem OSN 19. ledna 1993
- 1. kancelář otevřena v roce 1947
 - Informační centrum OSN (UNIC) se tehdy stalo jednou z prvních „poboček“ Spojených národů ve světě.
- Společně s UNIC působí v současné době v ČR
 - kancelář agentury OSN pro uprchlíky (UNHCR),
 - Světové zdravotnické organizace (WHO)
 - a Český výbor pro UNICEF
- Všechny agentury sídlí na adrese Železná 24, Praha 1.

UNIC v Praze

- **Informační centrum OSN v Praze**
- **Úkol = informování o činnosti všech organizací systému OSN**
 - Web osn.cz, profily na Facebooku a Twitteru, kanál na YouTube
 - Knihovna s tisíci publikacemi a časopisy OSN, rešeršní služby
 - Semináře a tematické diskuse, tiskové konference, vzdělávací programy
 - Výstavy, publikace, informační kampaně ...

Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v ČR (ÚNHCR)

- Otevřen v roce 1992
 - v souvislosti s přistoupením ČR k Úmluvě o právním postavení uprchlíků
- Hlavní cíl = podpora vybudování komplexního, udržitelného a samostatného azylového systému
 - který státu umožní posoudit žádosti o mezinárodní ochranu v souladu s uznávanými standardy a mezinárodním právem
 - prostřednictvím vlastních programů v oblasti právního poradenství a osvětových aktivit i podporou programů nevládních organizací

Kancelář Světové zdravotnické organizace v ČR (WHO)

- Zřízena v roce 1991
- Hlavní činnost = koordinace aktivit a projektů WHO v ČR,
 - informování o iniciativách, dokumentech a akcích WHO,
 - podpora spolupráce a účasti českých odborníků na činnosti organizace.
- Podílí se i na ovlivňování tvorby zdravotní politiky na národní i regionální úrovni
 - v kontextu doporučení a strategií uplatňovaných v rámci politiky Světové zdravotnické organizace.
- Zastupuje zájmy WHO v Česku

Český výbor pro UNICEF

- UNICEF (Dětský fond OSN)
- pomáhá ve více než 150 zemích světa dětem přežít a zlepšovat jejich životní podmínky zajišťováním:
 - zdravotní péče,
 - výživy,
 - pitné vody a hygieny,
 - vzdělání
 - ochrany před riziky HIV/ AIDS,
 - násilím a jakýmkoliv zneužíváním.
- pomoci směřuje zejména
 - do nejchudších zemí a do oblastí zasažených přírodní nebo válečnou katastrofou

Národní výbory UNICEF

- Působí ve vyspělých zemích, jako je Česká republika
- Jejich úlohou je:
 1. podporovat naplňování práv dětí
 2. získávat finanční prostředky pro programy pomoci
- Práce UNICEF je financována výhradně:
 - z dobrovolných příspěvků
 - a z prodeje blahopřání a dárkového zboží.

MUNI
PED

OSN a lidská práva

Lidskoprávní úmluvy OSN

- **Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948**
 - má obrovskou morální váhu (přijata mnoha státy)
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
- Úmluva o právech dítěte
 - ratifikovalo více zemí než kteroukoliv jinou smlouvu o lidských právech v dějinách, všech 193 členských států OSN

OSN pomohla vyjednat více než 80 lidskoprávních úmluv a deklarácí

- Úmluva o prevenci a trestání zločinu genocidy (1948)
- Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984)
- Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1966)
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (1979)
- Úmluva o právním postavení uprchlíků (1951)

Díky tomu byla vytvořena kultura lidských práv ve světě.

Další podpora OSN při dodržování lidských práv

- Zřídila Radu pro lidská práva
- Zřídila 6 výborů, které mohou od vlád požadovat reakce na obvinění z porušování příslušných práv
 - Přijímají rozhodnutí a ta zveřejňují
- Má nezávislé experty a pracovní skupiny vyšetřující události
- Poskytuje technickou pomoc k posílení institucí na úrovni států a regionů
 - Např. soudů a vzdělávacích systémů
- Organizuje mezinárodní konference o otázkách lidských práv
 - vyzývají vlády, aby se veřejně zasazovaly o dodržování lidských práv.

Rada pro lidská práva

- orgán OSN odpovídající za dodržování
- přímo podřízena Valnému shromáždění - >zodpovídá se tak všem státům OSN
- Správní záležitosti Rady řídí **Vysoký komisař OSN pro lidská práva**
- je oprávněna doporučit Valnému shromáždění pozastavení práv a výsad kterémukoliv členskému státu Rady, jenž soustavně a hrubě porušuje lidská práva

Vysoký komisař OSN pro lidská práva

- koordinuje lidskoprávní aktivity v rámci systému OSN
- dohlíží na Radu pro lidská práva ve švýcarské Ženevě
- od září 2018: bývalá chilská prezidentka **Michelle Bachelet Jeria**
 - nahradila ve funkci **Zaída Raáda Zaída Husajna**
- od září 2022: Volker Türk

Zvláštní zpravodajové a pracovní skupiny

- vyšetřují porušování lidských práv a zasahují v případě potřeby
- pracují jako nezávislí experti po dobu max. 6 let
- připravují zprávy pro Radu pro lidská práva a Valné shromáždění
 - používají spolehlivé zdroje, mezi které patří stížnosti jednotlivců i informace od nevládních organizací
 - podstatnou část svého průzkumu provádějí experti na místě, kde jednají jak se státními úřady, tak soběťmi a shromažďují důkazy
- jejich zprávy jsou zveřejňovány
 - zdůrazňuje se tak odpovědnost vlád za dodržování lidských práv.

Nezávislá mezinárodní vyšetřovací komise OSN pro Ukrajinu

- zveřejnila 2. prosince 2022 prohlášení o ničivém dopadu války na ukrajinské děti
- v říjnu 2022 Komise předložila Valnému shromáždění OSN podrobnou písemnou zprávu, která zaznamenala velký počet válečných zločinů, porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, jichž se dopouštějí ruské jednotky na Ukrajině
- Komisi tvoří tři lidé – Erik Møse z Norska (předseda), Jasminka Džumhur z Bosny a Hercegoviny a Pablo de Greiff z Kolumbie.

Mohou si jednotlivci stěžovat na porušování lidských práv?

- Ano, pokud vláda ratifikovala opční protokol umožňující jednotlivcům podávat stížnosti
- V případě vyčerpání všech nápravných prostředků v dané zemi je možné u OSN uplatnit také stížnosti na hrubé a soustavné porušování lidských práv

Mezinárodní trestní soud

- V roce 1998 se 120 států na konferenci v Římě dohodlo na zřízení stálého Mezinárodního trestního soudu (ICC)
- Má pravomoc stíhat jednotlivce za nejtěžší zločiny, jako je genocida, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti
- K Římskému statutu Mezinárodního trestního soudu se dosud připojilo 122 států včetně ČR

ICC je skutečně potřebný soud

- V období ozbrojených konfliktů nebo po jejich skončení často neexistují v příslušných státech soudy schopné zabývat se válečnými zločiny.
- Může nastat i situace, že vláda, která je právě u moci, není ochotná pronásledovat vlastní občany, zejména pokud jde o vysoce postavené osobnosti. Právě v takových případech je potřebný Mezinárodní trestní soud.

Deklarace práv původního obyvatelstva

- Přijato valným shromážděním 13. prosince 2007
 - po více než 2 desetiletích vyjednávání mezi vládami a představiteli skupin původního obyvatelstva
- všeobecný rámec základních standardů pro přežití, důstojnost, blahobyt a práva původních (domorodých) obyvatel
 - Věnuje se právům individuálním i kolektivním, kulturním, právu na vzdělání, zdraví, zaměstnání, právu na jazyk a dalším.
 - Diskriminaci původních obyvatel staví mimo zákon a podporuje úplnou a efektivní účast těchto lidí ve všech záležitostech, které se jich týkají.
 - Deklarace jim také zajišťuje právo na odlišnost a na uplatňování vlastních priorit v ekonomickém, sociálním a kulturním rozvoji.
 - Vybízí k harmonickým a kooperativním vztahům mezi státy a původními obyvateli.